

## КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ДОПОМОГИ МАЙБУТНІМ МОЛОДИМ ПІДПРИЄМЦЯМ

*Валерій Орлов,*

доктор педагогічних наук, професор,  
головний науковий співробітник лабораторії  
професійної кар'єри Інституту професійної освіти  
НАПН України, м. Київ, Україна  
<https://orcid.org/0000-0002-1843-390X>

*Анотація.* У публікації висвітлено проблеми розвитку молодіжного підприємництва. Однією з форм підтримки майбутніх молодих підприємців позиціоновано консультування. Сприяння молодіжному підприємництву має потенціали соціального розвитку, оскільки це дає змогу здобувачам професійної освіти і випускникам закладів П(ПТ)О підвищити свій рівень захисту від безробіття та забезпечення самозайнятості, створення робочих місць для інших, таким чином підвищуючи власний рівень життя та стандарти найближчого оточення, одночасно зменшуючи бідність і утворюючи стійкі засоби повноцінного буття. За результатами досліджень зроблено висновок, що надто мала роль молоді у підприємницькій діяльності, ймовірно, й надалі викликатиме занепокоєння серед заінтересованих сторін, якщо в процесі оволодіння основами підприємницької діяльності і фінансової грамотності не буде запроваджено ефективного консультування для вирішення означених у публікації проблем.

*Ключові слова:* молодий підприємець, безробіття, самозайнятість, освітня політика, педагогічні працівники, роботодавці.

### CONSULTING AS A STRATEGY TO HELP FUTURE YOUNG ENTREPRENEURS

*Valerii Orlov,*

Doctor of Science in Pedagogy, Professor,  
Senior Research Fellow of Professional Career Laboratory,  
Institute of Vocational Education of the NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine

*Abstract.* The publication highlights the problems of youth entrepreneurship development. One of the forms of support for future young entrepreneurs is counseling, which should promote the acquisition of knowledge about creating employment opportunities for young people, provided they actively participate in youth entrepreneurship. Promoting youth entrepreneurship has potential for social development as it gives young people the opportunity to increase their level of protection against unemployment and self-employment, creating jobs for others, thereby raising their living standards and those around them, while reducing poverty and creating sustainable livelihoods to existence. Based on the results of the study, it is concluded that the too small role of young people in entrepreneurship is likely to continue to cause concern among stakeholders, if in the process of mastering the basics of entrepreneurship and financial literacy, effective counseling is not introduced to solve these problems.

*Keywords:* young entrepreneur, unemployment, self-employment, educational policy, teaching staff, employers.

Наукове дослідження «Теоретичні й методичні основи консультування з молодіжного підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», що здійснюється співробітниками лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України з січня 2022 року, спрямовано на актуалізацію та просування у системі професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) ідей молодіжного підприємництва. Фундаментальне дослідження інтердисциплінарного характеру передбачає вивчення міжнародних проєктів, зарубіжних і вітчизняних наукових літературних джерел, емпіричних матеріалів, експериментальних розробок, що стосуються різноаспектних питань молодіжного підприємництва та самозайнятості. Відтак вчені досліджують кращі практики (Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників до молодіжного підприємництва, 2022), форми і методи «здійснення профільної підготовки, що передбачає засвоєння суб'єктами підприємницької діяльності основних правил ведення бізнесу; масового залучення здобувачів П(ПТ)О до підприємницької справи; збільшення попиту на підприємницьку діяльність серед молоді; широкого інформування майбутніх фахівців про державні програми для підтримки молодіжного підприємництва; забезпечення реальних можливостей для практики і стажування здобувачів освіти в бізнес-сфері; засвоєння маркетингових знань для просування бізнесу» (Базиль, & Орлов, 2022).

У контексті надання дієвої підтримки учнівській і студентській молоді з питань самозайнятості й подальшої їхньої активної участі у малому та середньому підприємстві консультування позиціонуємо як особливу стратегію допомоги майбутнім молодим підприємцям. Її реалізація сприятиме оволодінню здобувачами П(ПТ)О знаннями про створення можливостей працевлаштування молоді за умови їхньої активної участі у підприємстві.

Ми свідомі того, що випускники закладів П(ПТ)О, а також внутрішньо переміщені особи можуть бути потенційними підприємцями, однак вони не є однорідною групою. Обставини життєдіяльності молодих людей відрізняються, залежно від їхньої вікової приналежності, статі, рівня розвитку професійної і підприємницької компетентності, а також об'єктивними соціально-економічними факторами. Відтак сучасна молодь має не тільки різні потреби, можливості та очікування, а й стикається з різними бар'єрами на ринку праці. Це стосується, здебільшого, осіб з особливими потребами, іммігрантів, представників національних меншин, для започаткування власної справи в яких виникають додаткові ускладнення. З огляду на зазначене, в консультуванні слід враховувати потреби різних спільнот молоді, їхні контексти й розробляти конкретні політики для подолання їхніх обмежень.

Приватний сектор, який відіграє важливу роль для розвитку малих підприємств, а також академічні заклади – школи, коледжі й університети,

які забезпечують якість підприємницької освіти, повинні бути залучені до цього процесу.

В основу освітньої політики в Україні закладені елементи профорієнтації, інформування про ринок праці та активного навчання підприємництву, консультування з молодіжного підприємництва і пошуку роботи, програми працевлаштування, громадські роботи та комунальні послуги, субсидії на працевлаштування, що забезпечують виконання програм підготовки до підприємницької діяльності. Сприяння ж молодіжному підприємництву має потенціали соціального розвитку, оскільки це дає молоді можливість підвищити свій рівень захисту від безробіття та забезпечення самозайнятості, створення робочих місць для інших, тим самим підвищуючи свій рівень життя стандартів і тих, хто їх оточує, одночасно зменшуючи бідність і створюючи стійкі засоби до існування.

Значна частина випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти усвідомлюють, що робота в якості найманого робітника в більшості випадків є малоперспективною щодо кар'єрного зростання та не може забезпечити достатній моральний комфорт і добробут. Альтернативою для молоді є перспектива стати власником мікро- чи малого підприємства, тобто стати людиною, яка має підприємницьке мислення, а також певний рівень підприємницької компетентності. Обізнаність про цей варіант кар'єри та консультування щодо можливостей створення власного підприємства відіграють вирішальну роль для успішного стартапу.

Проте в Україні досі мало досліджень щодо вирішення проблем молодіжного підприємництва та подолання специфічних бар'єрів, з одного боку, і стимулів, з іншого, коли йдеться про започаткування власної справи. Ми намагаємось допомогти педагогічним працівникам у створенні навчально-методичних комплексів, що уможливають організацію підготовки до підприємницької діяльності, висвітлюють процеси запуску стартапів, а також надання обґрунтованих рекомендацій, випускникам закладів П(ПТ)О, які воліють максимально використати потенційні ресурси для створення робочих місць на малих підприємствах для молоді й для себе.

Примітно, що співпраця з широким колом зацікавлених сторін зародилася у закладах професійної (професійно-технічної) освіти і на підприємствах. Дослідження теоретичних і методичних основ консультування з молодіжного підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти проводиться у тісній співпраці із закладами професійної освіти та роботодавцями, стейкхолдерами, які працюють у сфері підприємництва. Така взаємодія мінімізує суперечності і розбіжності, що можуть виникати між теорією і практикою функціонування й розвитку молодіжного підприємництва. Експериментальні розробки педагогів-практиків закладів освіти склали основу для проведення дослідження та розроблення методологічних, теоретичних і концептуальних основ консультування з молодіжного підприємництва у закладах П(ПТ)О на всіх етапах роботи (Базиль, 2022). Важливо, що досвідчені підприємці надали

цінні коментарі до наукових результатів виконуваного співробітниками лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України фундаментального дослідження.

Викладені в публікації матеріали статті базуються на власному досвіді вчених Інституту професійної освіти НАПН України (Базиль та ін., 2022), дослідженнях Державного інституту сімейної та молодіжної політики Міністерства молоді і спорту України з питань молодіжного підприємництва, а також враховують експериментальні розробки педагогів-практиків ЗП(ПТ)О й поради підприємців, і не обов'язково відображають погляди МОН України та окремих представників педагогічної спільноти. Ми аналізуємо виклики сьогодення і намагаємось прогнозувати перспективи подальшого розвитку молодіжного підприємництва в Україні в умовах воєнного стану й у повоєнний час.

Наше бачення ґрунтується на результатах спілкування з молоддю, з тією її частиною, яка мріє про заснування власної справи і свій творчий, життєвий і професійний успіх бачить у молодіжному підприємстві. Налагодити комунікативну взаємодію з молоддю, яка орієнтована на підприємництво, нам допомагають викладачі закладів П(ПТ)О Волині, Хмельниччини, Полтавщини, Вінничини, Сумщини тощо.

Навчання підприємництву показує, що молоді люди можуть розвиватися, оскільки індивідуалізм сам-по-собі є соціальним явищем. Тому в дослідженні розглядаємо людину як особистість, яка може змінюватися протягом життя, і надає більше інформації для тих, хто зацікавлений у процесі відкриття, який може вплинути на новий бізнес. У різних регіонах використовувалися різні підходи, щоб заохочувати молодь до підприємницької діяльності, наприклад, консультації з розроблення бізнес-планів, проведення конкурсів з робіт, консультацій щодо залучення інвестицій та отримання банківських позик, можливостей доступу до фінансування (капіталу). В інших випадках деяким молодим людям надається можливість подати свої бізнес-пропозиції для того, щоб приватні фірми чи держава фінансували їхні життєздатні бізнес-можливості.

Наші спостереження свідчать про те, що хороша бізнес-ідея не обов'язково є гарною можливістю, тому що насправді на кожну сотню бізнес-ідей, представлених інвесторам, фінансується лише менше чотирьох. Імовірно, в результаті відбувається зниження готовності молоді до створення нових підприємств або призводить до мінімального рівня мотивації молоді до створення власних підприємств. Надто мала роль молодих людей у підприємницькій діяльності, ймовірно, й надалі буде викликати занепокоєння серед зацікавлених сторін, якщо в процесі оволодіння основами підприємницької діяльності і фінансової грамотності не буде запроваджене ефективне консультування для вирішення цих проблем.

#### **Список посилань**

Bazyl, L., & Orlov, V. (2022). Innovative consulting technologies for youth entrepreneurship in the professional education system. In O. Nestorenko, I.

Ostopolets (Eds), *Modern technologies for solving actual society's problems: monographs*, (pp. 64-74). Publishing House of Katowice School of Technology. <http://surl.li/gumuk>

Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Байдулін, В. Б., Ваніна, Н. М., Єршова, Л. М., Закатнов, Д. О., Орлов, В. Ф., & Радкевич, О. П. (2019). Основи інноваційного підприємництва: програма навчальної дисципліни для закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна освіта*, 2(83), 33-35.

Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Гриценко, І. А., Єршова, Л. М., Закатнов Д. О., Орлов, В. Ф., & Сохацька, Г. В. (2020). *Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія*. Житомир: «Полісся».

Базиль, Л. (2021). Психолого-педагогічні умови кар'єрного розвитку викладачів закладів професійної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8 (112). 76-95. DOI 10.24139/2312-5993/2021.08/076-095

Базиль, Л. О., & Орлов, В. Ф. (2019). Підприємницька компетентність і ділова активність – необхідні якості професійного успіху фахівця. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання: збірник наукових праць*, 2 (60), 15-18.

Базиль, Л. О. (2022). Концептуальні засади консультування з молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Інноваційна професійна освіта*, 5(6), 27-31. <http://surl.li/gumsc>

Базиль, Л.А., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., Савченко, М.О., Теловата, М.Т., & Тітова, О.А. (2022). *Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників до молодіжного підприємництва: довідник*. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <http://surl.li/gvaki>

Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., Савченко, М.О., & Теловата, М.Т. (2022). *Молодіжне підприємництво в умовах воєнного стану: практичний порадник*. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України.